СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

ЧАСТЬ I. Established 1893. TWO SECTIONS SECTION I.

Рік LII. Ч. 19. Ню Йорк і Джерзі Ситі, субота, 29. січня 1944. No. 19. New York and Jersey City, Saturday, January 29, 1944. Vol. LII.

ТРИ ЦЕНТИ в Злучених Державах Америки. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237—4-0807 THREE CENTS in the United States of America.

ПЯТЬ ЦЕНТІВ за границею Злучених Держав Америки. Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 FIVE CENTS elsewhere.

Американці й Филипинці вигибають в японських таборах

ВАШИНГТОН. — На підставі зізнань трьох американських утікачів з японських воєнно-плінних таборів департамент війни й фльоти подає до прилюдного відома варварські сцени, які мусять переходити американці й филипинці, полонені вчасі здачі Батану й Корегідору. У таборах нема води, нема харчів, нема навіть місця на захист перед пекучим сонцем. Внаслідок таких відносин полонені вимирають сотками. Коли полонених переводили з Батану до таборів, це був справжній „похід мерців". До прибуття останніх вістей нараховують 5,200 погибших американців, а кількакрат тільки филипинців. Крім цього оповідають втікачі про велике число смертей на підставі заяв інших свідків, але цих вістей не провірено.

Відбивають вибрані націстичні війська

На низькій прибережній рівнині на південний захід від міста Літорії, котре збудовано за Мусолінія, а котре є центром адміністрації Понтійських Болот, звели нововисаджені британські й американські війська перший бій з вибраними націстичними військами, киненими проти них у пять днів по їх висадженню на беріг. Перемога осталася по боці Аліянтів.

Ґен. Гаролд Александер, аліянтський командант на центральному Середземному морю, заявив у своїй розмові з ґазетярами на чердаку воєнного британського корабля, що ініціятива в боях коло Риму находиться в руках Аліянтів. Він розкрив, що удар американських військ почерез ріку Рапідо був чистий тактичний маневр, аби стягнути в той бій більше німецьких військ у само навечеря висаджування аліянтських військ під Римом. Американці, казав Александер, знаменито перевели операцію.

ПРИГОТОВЛЯЮТЬ 6-МІЛІОНОВУ АРМІЮ ЗА МОРЕ.

ВАШИНГТОН. — Дві третини американської армії, в числі пять до шість міліонів людей, опиняться в воєнній службі заморем до 1. січня 1945. Про цей плян сповістив ґазетярів на пресовій конференції секретар війни Генрі Стимсон. Згідно з ним заберуть в краю найспосібніших і найліпше тренованих вояків, а на їх місце покличуть до служби і нового тренування рекрутів, або притягнуть до відповідної служби жіночі воєнні орґанізації. На підставі тих звідомлень приймається думка, що Америка перейде з оборонної акції до зачіпної, щоб скоро покінчити війну.

АМЕРИКАНСЬКА ФЕДЕРАЦІЯ ПРАЦІ ПРОТИ СТРАЙКІВ.

МАЯМІ (Флорида). — На засіданню Екзекутивної Ради Американської Федерації Праці прийнято постанову, щоб ні члени, ні юнії, що приналежать до цієї організації, не виходили на страйки в часі теперішньої воєнної кризі, бо на це нема ніякого оправдання. „Тепер такий час, що продукція воєнних матеріялів мусить іти без упину" — сказано в зазиві до членства.

СТРАШНИЙ РІК ДЛЯ НАШИХ БРАТІВ В ЕВРОПІ...

Так пише, закінчуючи старий рік, канадійський двотижневик „Будучність Нації", додаючи, що „жаден нарід не натерпівся за минулий рік як наш український нарід", та що „Україна стала за минулий рік нічим іншим, а тільки великою спаленою руїною, знищеною землею, а її діти голодними, обідраними, без даху над головою сиротами".

„НЮЗ ЛЕТЕР".

Така є назва часопису, що його видає в Англії Союз Українських Канадійських Вояків, що має свою головну кватиру в місті Менчестер.

З ПРОМОВИ ПОЛЬСЬКО-АМЕРИКАНСЬКОГО ВОЯКА.

В Шікаґо справляли поляки привіт 19-літньому лютенантови Б. Ґодлевському, складаючи йому заразом перший дар у сумі $13,000. Ґодлевські, що роджений і вихований в Америці, втратив обидві руки в боротьбі з німцями як летун при польській армії, сформованій в Англії. На прийняття він сказав, між іншим, таке:

„До польського війська, до летунства польського, вступив я тому, бо так собі думав: Як мій батько, будучи молодим хлопцем, міг був піти боротись за Польщу, то чому-ж я, його рідний син, мав би сидіти вдома, коли Польща, дорогий край моїх родичів, потребує, щоби боронити її землі й свободи... Я є гордий з моєї служби в польськім летунстві... Не жалію ні мого труду, ні болю, ні пролятої крови. Жаль мені тільки одного, що вже не зможу більше стріляти до німців. А я так дуже хотів би ще їм відплатитись за смерть моїх товаришів і — за мої руки".

ЩЕ ОДНА ДИСКУСІЯ.

У фейлетонах російської нюйорської ґазети „Новое Русское Слово" забирають голоси росіяни і поляки, як виглядалоб „поступові", з соціялістичних і революційних рядів, та пробують розвязувати польсько-російський граничний спір. Ось ті „поступовці" балакають в такий спосіб, якби на тих землях жили тільки москалі й поляки. Навіть не впадає їм у голову, що требаб прислухуватись тому, що сказав про це український нарід, або принаймні ще раз його запитати. Нема то як „поступовці"...

„ЗБЛИЖАЄТЬСЯ ДЕНЬ ПІМСТИ!"

Ось такі написи являються тепер на парканах і домах в місті Варшаві. Кажуть, що їх наліплюють ночами члени польської підпольної акції.

А КОЛИ УКРАЇНЦІ ДІЖДУТЬСЯ СВОГО СЛОВАРЯ?

В Бофало, як подає ПАТ, вже появився перший зшиток великого англійсько - польського і польсько - англійського словаря, опрацьованого польським журналістом Ернестом Лілієном. Видається його коштом Фундації св. Петра в Стів Пойнт, а з ініціятиви кс. Ю. Хилінского. Тим, як кажеться, осягнено те, до чого змагали „культурні амбіції американьских поляків".

ЩО НА ТЕ УКРАЇНЦІ З КОНЕТИКАТ?

Польська Аґенція Телеґрафічна подає, що сенатор Френсиз Т. Малоні з стейту Конетикат, предложив в сенаті 18. січня резолюцію Польського Центрального Комітету в Теревил, Конетикат, якого Комітет „звертається до конґресу з проханням допомогти Польщі затримати давні, передвоєнні границі". Ця резолюція зістала предложена сенатському комітетови для справ заграничних.

ВИГОТОВЛЯЮТЬ БИЗНЕСОВИЙ АДРЕСАР.

В Винніпеґу виготовляється Український Бизнесовий Адресар цього міста в якому хочуть помістити теж тих українців Великого Винніпеґу, що служать тепер у канадійських військових формаціях.

УКРАЇНЕЦЬ МІСЬКИМ РАДНИМ.

У Порт Артур, Онтеріо, вибрано перший раз українця радним. Є ним місцевий лікар, д-р Едвард В. Антохів (Антонів), що походить з української патріотичної родини.

З ПОЛЬЩІ ПІД НІМЦЯМИ.

ПАТ подає, що від жовтня 1943 року націстська влада розстріляла або вивішала в Польщі коло 10,000 осіб. Вішання відбувається на публичних площах.

ВБИЛИ НАЦІСТИЧНОГО ПРОПАҐАНДИСТА НА УКРАЇНІ.

За німецькими пресовими звідомленнями, російські партизани вбили Йоахима Палцу, 32-літнього начальника німецької пропаґанди на Україні, підчас його „бизнесової" подорожі по Україні.

Він був начальником націстичної пропаґанди вперед у Східній Прусії, а по заняттю Києва німцями був перенесений на Україну.

ВЕЛИКИЙ АЛІЯНТСЬКИЙ РЕЙД ПО ОСТРОВАХ АДМІРАЛТІ.

Великі американські бомбовики били третій раз на острови Адмиралті, що лежать на північний схід від Нової Ґвінеї й мають велике стратеґічне значення як центри японської морської плавби в цій частині Тихого океану. Скинено на них 120 тон бомб. У попередніх двох рейдах брали участь тільки бомбовики середньої величини.

БРИТІЙЦІ ЛЕГКОВАЖУТЬ СОБІ ЗАПОВІДЬ, ЩО НІМЦІ ВЖИЮТЬ ҐАЗУ.

Осторoги з різних сторін, що поставлені перед прірвою німці вжиють ґазів як останнього засобу проти британців, не находять у Британії віри. Тепер там майже ніхто не носить зо собою ґазової маски. Служба Цивільної Оборони веде тепер кампанію проти цеї неосторожности.

ПРЕСА ПРО АРХИПЕНКА.

В „Ню Йорк Таймс" та інших нюйорських ґазетах появились оцінки творів славного різьбара і маляра, Олександра Архипенка, що тепер виставлені в Ню Йорку, в мистецькій ґалерії Ніренд орфа, 53 Іст 57 вулиця, де їх можна оглядати кожного дня.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Деж те зовнішне вмішування?

Польсько-совєтський спір за Західну Україну знову виринув на публичний овид і то аж двома подіями. Відповідаючи у британському парляменті інтерпеляцію на одного посла, британський секретар заграничних справ Іден, подав офіціяльне становище британського уряду в тій справі, а в Вашинґтоні Кордел Гол, секретар стейту, себто до певної міри рівнорядний з Іденом американський урядник, подав ґазетярам до вiдома відповідь совєтського уряду на пропозицію американського уряду посередничити в польсько-совєтськім спорі.

Подавши ці два факти такого визначного порушення польсько-совєтського спору, „Ню Йорк Таймс" згори признав, що, не дивлячися на такі порушення справи, розвязка спору не посунулася наперед ні на один крок. З одного боку московська відповідь на вашинґтонську пропозицію відкидає американське вмішування в даний мент як передвчасне, чи не спіле. З другого боку заява британського уряду устами його секретаря заграничних справ питання теж не розвязує, бо тільки стверджує, що британський уряд стоїть далі на своїх давніших заявах у цій справі чи в подібних справах. Це становище зводиться властиво до того, що Британія не хоче допустити до того, аби цю справу вирішував самий російський уряд, чи військовою силою, чи дипльоматичною маніпуляцією. Як це становище пояснено пізніше, воно означає, що британський уряд не хоче бачити одностороннього вирішення справи, або зовнішньою інтервенцією. Він хотів би видно бачити його вирішення за порозумінням обох сторін, а цими сторонами він уважає Польщу й Росію.

Між урочистими заявами, якими британський уряд ще й тепер уважає себе звязаним, є теж Атлянтійський Чартер, а цей документ признає засаду, що ніяка територія не повинна зміняти своєї державної приналежности, хіба що за неї заявиться народ тої території свободно висказаною волею. Атлянтійський Чартер зовсім ясно признає кромі держав, що підносять претенсії на територію, ще третій чинник, а це самий народ спірної території.

Це становище має вже певну публіцистичну піддержку. Навіть у тому, „Ню Йорк Таймсі" про ситуацію спірних територіях, як про дивну, коли про державну приналежність говорить з одного боку одна держава, з другого боку друга держава, а кожна з них при тому покликується на різні арґументи, інколи навіть на ті самі засади, інколи кожна при тому підсуваючи, що народ певно хоче до неї належати, а ні одна з них не хоче признати народови права й нагоди заявитися свободно, куди він хоче належати.

Джеймс Б. Рестон, лондонський кореспондент „Ню Йорк Таймсу" пише тепер, що заяву Ідена в парляменті критикують у лондонських дипльоматичних кругах, як невважно зложену й сказану в злий мент. Він не каже, чому саме вона вважається зле зложеною. Чи не можливо, що десь уже виринають думки, що британська фраза проти зовнішнього вмішування в цей спір за Західну Україну підсуває вже декому питання: хто властиво є в цім спорі зовнішною стороною? І хто в ній властиво є внутрішньою сторною, себто стороною, до справи справді причетною?

Колиж таке питання буде нарешті справді піднесене на всю величину, якаж на нього може бути інша відповідь, як не признання, що найбільше заціkавленою стороною являється таки саме автохтонне місцеве населення?

ЧАСТИНА НАШОЇ СИСТЕМИ...

Те, що президент Рузвелт був змушений вжити аж таких острих слів як „ошуство", критикуючи сенатські міри в справі права голосування вояків, моряків і маринарів, вказує, що війна вже залишила свої сліди, які відбиваються на нервах нас усіх, а найбільше на тих, що на них спочиває головна відповідальність за охорону і добро держави.

Можливо, як дехто припускає, що з тим правом голосування наших збройних сил є теж звязана президентська виборча кампанія.

Можливо, що обидві головні партії заінтересовані в цьому голосуванню остільки, оскільки це одній чи другій партії виходить на користь, та що саме те є причиною боротьби і тяганини в конґресі.

Та не зважаючи на те все, треба признати президентови Рузвелтови рацію, коли він, як начальний командант наших збройних сил, дбає, щоб нашим вoякам була дана змога висказати свою волю при такім важнім акті, яким є голосування, хто має бути наступним президентом держави.

На те, як зареаґував президент Рузвелт, чи як реаґують ті, що президентови відповідають, треба на нашу думку, глядіти в такий спосіб, що всі ті речі, хочби вони були дуже неприємні, а навіть хвилево й шкідливі, то це теж частина нашої демократичної системи. Бо ми не є досконалі. В нашій системі є добрі сторони, а є і лихі. Є певні недомагання. Та застановляючись над тим, таки прийдемо до заключення, що краще, щоб так було, ніж щоб ми були під диктатурою, ніж щоб нас за того роду невідповідне поведення замикали до тюрм чи розстрілювали; ніж щоб парлямент чи сойм мав би бути зведений до німої печатки, якої хтось вживає, щоб нею прибити підпис під свій диктат, як це є в тоталітарних краях.

Ось так треба буде нам глядіти ще не на одно, що буде нам немило, а що може діятись цього року, коли маємо вибирати президента держави. В таких роках, як знаємо з минулого, американський політичний пульс звичайно бє в прискореному темпі. Звідси горячковість і нервовість.

Треба одначе вірити, що в цьому році, коли має відбутись рішальний бій з Гітлером, отся горячка буде звернена більше в сторону ворога, а менше в сторону наших партійних порахунків. Вибори президента, хоч які вони важні, не можуть в нічому ослабити нашого домашнього фронту.

І це є те, на що треба нам усім памятати, безогляду до якої партії хто з нас належить.

З БОЛЬШЕВИЦЬКОГО БУКВАРЯ В КАНАДІ.

Констабль В. Н. Ріґі, що переглядав турфдомівську большевицько - українську бібліотеку в Торонто, заявив при урядовім переслуханню, що між іншим знайдено в тій бібліотеці большевицький буквар для дітей. В цьому букварі ведено науку в такий спосіб, що, наприклад, для пояснення букви „к" подано слово „капіталіст", а для букви „л" — слово „Ленін".